

Grensganger (2014)

Sieth Delhaas

ISVW-cursus 14 juli 2014

'Was treibt Dich dazu?'

Vier woorden waarmee een bericht in mijn mailbox begint. In de cursusdagen waarin we leren schrijven over onze levensgeschiedenis, dwingen deze woorden me na te gaan wat mij ertoe heeft 'gedreven', zoals Peter het in zijn eigen taal zo aangrijpend neerzet, een zoektocht naar zijn adres te beginnen. Ja, wat dreef me enkele weken geleden zijn naam op google in te typen en 'Berlin'? Deze kwam onmiddellijk tevoorschijn in combinatie met de Kaiser Wilhelm-Gedächtniskirche. Waarop mijn vraag aan de info op die site: wilt u mijn mailadres aan hem doorgeven? En nu zijn reactie: was 'treibt' Dich dazu?



Nee, niet teruggrijpen nu naar 1994 als ik in Wittenberg op zijn Luther-seminarie word uitgenodigd een lezing te houden. Ik moet naar elf jaar eerder. Naar het moment dat ik met mijn geliefde, na maanden voorbereiding, eindelijk de papieren heb om per auto de DDR binnen te trekken. Eerst naar Leipzig en van daaruit naar de dorpjes en stadjes waar Katharina von Bora werd geboren, had gewoond, elf jaar in een klooster had geleefd en in 1525 na haar vlucht uit het klooster in Nimbschen, in Wittenberg haar kerkhervormer Luther trouwde.

Daar begon het. De rit na de grensovergang bij Kassel, de grauweheid, de verslonzing, de schuwheid van de mensen als we hen de weg vragen, de verlaten autowegen, de lege winkels, het beladen landschap. De gesprekken met de kerkhistoricus Hermann en zijn vrouw in Leipzig, die toestemming kregen van de 'Behörden' ons te ontvangen. Die vrienden voor het leven werden.

Nadat ik alle plekken had bezocht die in die DDR-tijd dichterbij de zestiende eeuwse realiteit van Katharina en Luther lagen dan ik had vermoed, kon ik mijn boek schrijven.

Na de 'Wende' in 1989 kwam vijf jaar later de uitnodiging uit Wittenberg. Ik mocht een lezing houden in het oude klooster waarin Käthe en Luther hadden gewoond. Wat me van die lezing bijbleef was het verrukte gezicht van Ilse. Want van vrouwenstrijd binnen de kerken was er in haar ex-DDR nog geen sprake. Het jaar daarop opnieuw een lezing voor de studenten van het seminarie. Ik logeerde bij Ilse en Peter in het klooster. De ergste grauweheid was uit de straten verdwenen. Het klooster was met 20^e eeuwse luxe teruggebracht naar zestiende-eeuwse stijl. Ilse was haar eigen zoektocht naar vrouwen begonnen, diepte Käthe Kollwitz op, slachtoffer van Hitler's beleid en de 'entartete Kunst'.

Kollwitz die mij en Ilse vier jaar later sterker bindt in haar beeld van het ouderpaar in het Vlaanderse land. In 1999 logeerde ik bij hen voor mijn derde lezing toen ik het bericht kreeg van de dodelijke ziekte van mijn dochter. De laatste maand van hetzelfde jaar stortte hun

jongste zoon zich van het dak van een hotel in West-Duitsland. De volgende zomer reisde Ilse naar mij om in mijn huis ons verdriet te delen.

Ik herinner me haar ongemak over het verschil in verdriet tussen Peter en haar dat hen uiteen leek te drijven. Ilse's hart kwam de klap van het verlies van haar kind niet te boven.

Gelukkig zit mijn condoleancebrief aan Peter van 2003 in mijn computer. Ik herinner me dat ze aan het eind van dat jaar, na Peters pensionering, naar Berlijn zouden verhuizen.

“Dit, deze bewogen geschiedenis van dertig jaar, Peter”, zal ik hem mailen, “‘treibt’ mij. De sfeer van jouw land, en de geschiedenis daarvan, waarmee ik vanaf mijn vierde jaar op een rampzalige manier werd verbonden.”

In oktober reis ik naar Berlijn.